



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 83/04-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 23. júna 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti Ing. Ľ. K., bytom S. N. V., zastúpeného advokátom JUDr. J. B., P., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní o návrhu na úpravu styku otca s maloletými deťmi vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. Ľ. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní o návrhu na úpravu styku otca s maloletými deťmi vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Spišská Nová Ves **p r i k a z u j e**, aby v konaní o návrhu na úpravu styku otca s maloletými deťmi vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Ing. Ľ. K. **n e p r i z n á v a** primerané finančné zadost'učinenie.

4. Okresný súd Spišská Nová Ves **j e p o v i n n ý** uhradiť Ing. Ľ. K. do jedného mesiaca od doručenia tohto nálezu trovy konania vo výške 9 332 Sk (slovom deväťtisícristotridsaťdva slovenských korún) na účet advokáta JUDr. J. B., P.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 83/04-20 z 24. marca 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Ing. Ľ. K. (ďalej aj „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves (ďalej len „okresný súd“) v konaní o jeho návrhu na úpravu styku s maloletými deťmi vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 (ďalej len „napadnuté konanie“).

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 156/04 doručeným ústavnému súdu 7. mája 2004. Okrem chronológie procesných úkonov v konaní sp. zn. Nc 44/98, ktorá bola zistená aj v náleze ústavného súdu pod sp. zn. IV. ÚS 206/03, ďalej uviedol, že *„Od 11. 2. 2003 do 25. 11. 2003 sa nachádzal spis na Krajskom súde v Košiciach, neskôr na Najvyššom súde SR v Bratislave. JUDr. F. nebola uznesením vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí aj napriek nespokojnosti*

sťažovateľa s vedením konania. V deň, kedy sa spis vrátil do senátu JUDr. F., vytýčila sudkyňa termín pojednávania na 11. 12. 2003. Pojednávanie bolo odročené na deň 19. 1. 2004, pretože u sťažovateľa nebolo vykázané doručenie predvolania na pojednávanie. Je nutné uviesť, že termín pojednávania bol zrušený aj preto, že spis spolu s vyjadrením k sťažnosti zákonnej zástupkyne maloletých detí bolo nutné predložiť ústavnému súdu, čím sa opäť oddialilo rozhodnutie vo veci. Od 9. 1. 2003 do 23. 3. 2004 sa spis nachádzal na Ústavnom súde v Košiciach. Dňa 23. 3. 2004, dňa 7. 4. 2004, dňa 23. 4. 2004 a dňa 28. 4. 2004 boli žiadané správy a dňa 7. 4. 2004 bol stanovený termín pojednávania na deň 6. 5. 2004. (...)

Zo správania sťažovateľa, v priebehu celého konania, je jednoznačne preukázaná snaha konanie spomaliť a zamedziť tak súdu vo veci rozhodnúť. Svedčí o tom to, že návrh na predbežné opatrenie podal osobne na nepríslušný súd v čase, kedy tento rozhodoval o jeho odvolaní, uvedomujúc si, že nemôže byť dosiahnutý ním sledovaný účel. (...)

Konanie súdu smerovalo k skorému prejednaniu a rozhodnutiu. Súd nebol nečinný, o čom svedčí vysoká frekvencia procesných úkonov. K predĺženiu konania došlo v dôsledku správania sa účastníkov konania, najmä sťažovateľa, ktorý maril znalecké dokazovanie. Ku spomaleniu postupu súdu dochádzalo aj tým, že sa sťažovateľ nezúčastňoval pojednávani, nereagoval na výzvy súdu a súdom ustanoveného znalca, robil podania, ktoré neobsahovali zákonom predpísané náležitosti, nezdržieval sa v mieste svojho bydliska, migroval a nepreberal zásielky súdu ani znalkyne, dokonca odmietol prevziať zásielky súdu doručené prostredníctvom polície. Urýchleniu konania nepomohla ani jeho dlhodobá práceneschopnosť a ročná väzba a výkon trestu. (...)

Sme toho názoru, že sťažovateľ nikdy nepodal sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní sp. zn. Nc 44/98 (...)Upozorňujeme na postoj sťažovateľa, ktorý v sťažnosti podanej ústavnému súdu dňa 15. 1. 2004 napáda nečinnosť odporcu (súdu) a pritom si na pošte nevyzdvihne predvolanie na pojednávanie konané dňa 11. 12. 2003 a dňa 27. 12. 2003, odmietne prevziať predvolanie na pojednávanie konané dňa 19. 1. 2004. Je tiež

zarádzajúce, že sťažovateľ dňa 5. 5. 2004 (v popoludňajších hodinách), teda deň pred pojednávaním, opakovane podanou námietkou zaujatosti voči sudkyni JUDr. F. znovu zmaril konanie súdu s úmyslom oddialiť rozhodnutie vo veci tak, aby nemohla byť právoplatne skončená. S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti, je odporca (súd) toho názoru, že nedošlo k zbytočným priet'ahom v konaní, ako sa uvádza v sťažnosti a sťažnosť nie je opodstatnená“.

Obdobné procesné úkony, ktoré boli konkretizované v náleze ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 206/03 a vo vyjadrení predsedu okresného súdu, zistil aj ústavný súd z obsahu spisu okresného súdu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 157/02, I. ÚS 76/03). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povaha veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, I. ÚS 54/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je nárok sťažovateľa na úpravu styku otca s maloletými deťmi. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, podľa názoru ústavného súdu nejde o konanie, ktoré je právne zložitú. Hmotnoprávna úprava súdu vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je obsiahnutá v zákone č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov a procesná v Občianskom súdnom poriadku. Výklad a používanie týchto zákonov sú stabilizované v rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov.

Ústavný súd nezistil otázku osobitného právneho významu, ktorá by mala byť v tomto konaní riešená bez jej predošlého riešenia v stabilizovanej judikatúre. Určitý stupeň skutkovej zložitosti možno pripísať tomu, že ide o konanie starostlivosti súdu o maloletých, a keďže rozhodovanie záviselo od skutočností, na ktoré sú potrebné odborné znalosti, okresný súd musel ustanoviť znalca. Z hľadiska povahy veci ide pritom o vec týkajúcu sa maloletých detí, ktorá vo všeobecnosti vyžaduje postup všeobecného súdu s osobitnou starostlivosťou, z toho dôvodu ústavný súd pri hodnotení prietáhov v konaní na túto povahu veci prihliada (I. ÚS 54/02).

2. V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietáchoch konania podieľal sťažovateľ. Ústavný súd konštatuje, že správanie sťažovateľa v konaní pred okresným súdom ovplyvnilo podstatnejším spôsobom dĺžku konania tým, že doručil neúplný a nejasný návrh, preto ho okresný súd musel vyzvať na doplnenie podania (10. augusta, 31. augusta a 9. októbra 2001). K úprave návrhu sťažovateľom došlo až 3. decembra 2001. Sťažovateľ sa tiež nezúčastňoval pojednávaní (21. januára 2002 a 11. decembra 2003), zásielky zo súdu nepreberal, rovnako nereagoval na predvolanie znalca (8. marca, 20. marca, 21. júna a 20. augusta 2002).

Okrem toho pri posudzovaní správania sťažovateľa v konaní o predmetnej veci ústavný súd poukazuje na jeho neobvyklú aktivitu pri uplatňovaní oprávnení daných mu procesnými predpismi, ktorá významnou mierou prispela k predĺženiu konania. Išlo predovšetkým o opakované vznášanie námietok zaujatosti voči sudcom prerokovávajúcim a rozhodujúcim v jeho právnej veci, ako tomu bolo naposledy 5. mája 2004.

V súvislosti s procesnými úkonmi účastníkov konania ústavný súd už vyslovil, že „využitie možností daných sťažovateľovi Občianskym súdnym poriadkom na uplatňovanie a presadzovanie jeho práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie konania, ale nemožno ho kvalifikovať ako postup súdu, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy“ (napr. II. ÚS 31/01).

V súlade s uvedeným ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľa významnou mierou prispelo k predĺženiu konania vo veci samej, sťažovateľ svojím správaním neposkytol okresnému súdu potrebnú súčinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 6 OSP, čo ústavný súd pričítal na jeho ťarchu.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 od 22. decembra 1999, keď podal sťažovateľ návrh na úpravu styku s maloletými deťmi.

Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že k zbytočným prieťahom v konaní došlo v období od 22. decembra 1999, keď bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľa na úpravu styku, do 10. augusta 2001, keď súd vypracoval výzvu na doplnenie podania (nečinnosť viac ako 22 mesiacov), a od 16. septembra 2002 do 11. februára 2003 (námiетка zaujatosti otca voči zákonnej sudkyňi a predloženie spisu na rozhodnutie o tejto námietke takmer po piatich mesiacoch).

Ústavný súd nemohol akceptovať ani vyjadrenie okresného súdu, že sťažovateľ nikdy nepodal v konaní sp. zn. Nc 44/98 sťažnosť na zbytočné prieťahy, pretože z prílohy k sťažnosti sťažovateľa vyplýva, že okresný súd 11. júla 2001 v odpovedi na jeho list z 10. júla 2001 okrem iného uviedol, že *„Doposiaľ sme nezistili, aby Okresný súd v Spišskej Novej Vsi vo veciach, kde ste účastník, porušil zákon, a preto Vaše tvrdenia sú neopodstatnené. Taktiež nebolo zistené, žeby okresný súd vo Vašich veciach bol nečinný, alebo aby neplynulo konal, ako to vo svojom liste uvádzate. Práve opak je pravdou, nakoľko v každej Vašej veci súd koná plynulo a v zmysle platných zákonov a bez akýchkoľvek prieťahov“*.

Ústavný súd vychádzajúc z analýzy postupu okresného súdu vo veci podľa uvedených troch kritérií, ale hlavne berúc do úvahy aj to, o čo sťažovateľovi vo veci ide, dospel k záveru, že okresný súd v doterajšom priebehu posudzovaného konania vedeného

pod sp. zn. Nc 44/98 od podania návrhu sťažovateľa na úpravu styku s maloletými deťmi porušil právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby v napadnutom konaní konal o jeho návrhu na úpravu styku bez zbytočných prietahov v súlade s normami Občianskeho súdneho poriadku [§ 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

III

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa odseku 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia pre každé dieťa vo výške 300 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. V sťažnosti okrem iného uviedol, že „*Vzhľadom na celkovú dobu neefektívnosti konania porušovateľa v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn.: Nc 44/98, berúc do úvahy, že som sa ako žalobca o predĺženie tejto doby nijako nepričinil, a zohľadňujúc tiež*

okolnosti prípadu vrátane osobného stavu a celkovej situácie žalobcu považujem sumu 300 000 Sk na každé dieťa za primeranú“.

Podľa názoru ústavného súdu neprichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02). K tomuto názoru ústavný súd dospel preto, že sťažovateľ výslovne žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie pre svoje deti, „na každé dieťa, t. j. L. nar. ..., mal. P. nar. ..., mal. B. nar. ... a mal. P. nar....“, ktoré nie sú účastníkmi konania. V prípade sťažovateľa by priznanie primeraného finančného zadosťučinenia neprichádzalo do úvahy ani z toho dôvodu, že sťažovateľ sa významnou mierou podieľal na vzniku zbytočných priesťahov (pozri časť II bod 2 tohto nálezu).

Za týchto okolností potom konanie a nález ústavného súdu (najmä vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázanie okresnému súdu aby vo veci konal bez zbytočných priesťahov a priznanie úhrady trov konania) sú dostatočnými opatreniami na nápravu stavu spôsobeného porušením základného práva.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. B. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 63/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2003, ktorá bola 13 602 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 9 332 Sk za 2 úkony po 4 530 Sk a 2 x 136 Sk režijný paušál podľa § 19 citovanej vyhlášky.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou“ tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok

V Košiciach 23. júna 2004